

Süütusest lahtisaamine ei tohiks olla eesmärk omaette

«Estonia» tuleb Tartusse

...Aga Don Carlos on süütu, vähemalt selle hetkeni, kui ta kohtab aadetest pulbitsevat markii di Posat, ja ei taha olla mitte. Ning laseb end vedada vabadusvõitluse kaela-murdvalt keerukatesse afääridesse. Seal kaugel Madalmaades. Nii et — ta vähemalt ei huku süütuna.

Orna armastatud Elisabethist peab ta suu niikuinii puhtaks pühkima — lihane isa on tema pruudi üle lõonud. Isa, kes pole juhuse tahtel just tavaline mees, vaid on Hispaania kurikuulus kuningas Philipp II. Aärmuseni range katoliiklane ja moraali-jünger. Tema, kuninga, selja taga ei seisa mitte Jumal, nende kahe vahel on veel Suurinkvisiitor, kes süütab tuleriitaid. On ju aasta 1568. See neljas, Suurinkvisiitor, võidabki sõja, mis käib, isa, poja ja Jumala vahel.

Selline on Verdi ooper «Don Carlos», mille ta kirjutas sakslase Fr. Schilleri draama järgi ja mis etendus Pariisi Suures Ooperis 11. märtsil 1867 — prantsuse keeles. Hiljem tõi Verdi ka itaaliakeelse variandi (variandid, kui täpne olla).

«Don Carlos» on Verdi hilisemaid oopereid, sellele järgnesid veel ainult «Aida», «Othello» ja «Falstaff».

Algselt oli teose pealkiri «Karl Suur», nime-tatuna Karl V, Don Carlose vanaisa järgi, kelle riigis «päike kunagi ei loojunud». Aja-loos kohtusid nood kaks Carlost vaid siis, kui vanaisa oli 56-aastane ja pojapoeg 11 ning legendaarne keiser oli minemas oma rahupaika Yuste'i kloostrisse. Vanaisa reaktsioon

oli negatiivne: noor Carlos oli haiglane ja närviline, tema nägu tõmbles pidevalt.

Karl V (1500–1558), Püha Rooma riigi keiser ja Hispaania kuningas, oli üks neid, kelle nime taha on tekkinud täiend Suur (nagu Aleksander, Peeter, Friedrich — küllap mõni veel). Tema oli see, kes Hispaania võimsuse kindlustas, Madalmaad vallutas, Prantsusmaa vastu edukalt sõda pidas, Rooma linnagi kätte sai, Ameerika mandril Hispaania võimsust kindlustas.

Philipp II, Suure Karli poeg, on oma «Võit-matu Armaadaga» ajaloo lehekülgedele jäädvustatud. Kuid mitte ainult sellega. Tema arvukad abielud on kunstile ainet and-nud. Nende hulgas on abielu Inglise kunin-ganna Mary Tudor Verisega (tösi, nad ei kohtunud) ja muidugi Prantsuse printsessi Elisabeth de Valois'ga, Verdi ooperi kange-lannaga.

Ooperilaval on õilsad ja kannatavad kange-lased (isegi Philipp II), elus olid nad ehk ka kannatavad, õilsuse kohta ei tea ajalooraa-matud eriti rääkida.

Võim on alati olnud märksõna, mille nimel hukkutakse. Armastuse pärast minnakse surmale vastu vist siiski rohkem romaani-des. Igatahes kannatavad Verdi tegelased ennekõike armastuse, olgu või võõra armas-tuse pärast. Kõik. Peale Suurinkvisiitori. Tema nii tühja asjaga ei tegele — tema käes on VOIM.

Kui me ajalooraaamatutest Philipp II nime ot-sime, siis leiame tema nime kergesti. Hoopis raskem on lugu tema poja Don Carlosega

(1545–1568). Ta oli liiga noor, et ajalukku endast märki jätta.

Ka kuninganna Elisabethi pole kerge leida. Küll aga on päris põnevad ja pikad peatükid seotud tema perekonnaga. Viimased kunin-gad Prantsusmaa Valois'de dünastiast on tema vennad, kurikuulus Catharina di Medi-ci aga tema ema. Elisabethi õele Margot'le ja õemehele Henry IV, esimesele Bourboni-de soost Prantsuse kuningale, on pühenda-tud arvukalt kunsteoseid Heinrich Manni Henry IV-romaanidega eesotsas. Viimas-est Valois'de kuningatest on vändatud filme. Ise lood olid nõ moraalia tollases Valois'de õukonnas. Igatahes kuninganna Margot' vägi-teod orgiate alal on kurikuulsad. Elisabeth oli teistsugune. Vähemalt Schilleri, vähemalt Ver-di. Tema kehastas süütut kannatajat. Ajalugu vaikib.

Kes mäletab, millal Estonia Teater viimati ooperiga Tartus käis? Igatahes oli see ammu. Nüüd, kolmapäeval, 27. aprillil kell 17 on «Vanemuise» teatris Verdi ooperi «Don Carlos» kontsertettekannet. See on uuslavastuse esmatuttvustus. «Don Carlo-se» lavastus tuleb Estonia Teatris välja sü-gisel (28. oktoober). Tartus juhatab ooperit Arvo Volmer, nimiosas on Ivo Kuusk, Phi-lipp II — Mati Palm, Elisabeth — Mare Jõ-geva, di Posa — Väino Puura, printsess Eboli — Leili Tammel, Suurinkvisiitor — Teo Maiste.

MARE PÖLDMÄE

Käärid armu- kadede käes

Kääridega läks ar-mukade mees nais-passi kallale. Et naine ei saaks Soome ko-mandeeringusse sõita loikas ta passist välj-lehekülje, millele ol-keebitud Soome viisa Sõit jäigi ära.

Meditsiiniöena tööt-a naine pidi sõitma kolle-gidega Soome. Pole tea-da, kas kahtlustas mee-tuntud pereseriaali «Önn-13» ajal, et naine kodu-kaugel üle aisa lööm-võib hakata, igatahes r-bas ta hilisõhtul enne na-se ärasõitu tolle käeke-ning lukustas end tupp-Kui ta politsei nõudmi-peale ukse avas, oli vii-passist välja lõigatud. P-litse pressiesindaja sõn-toimetati mees arestim-ja rahunema.

JAAN VAPPE

→ Don Carlos (1545-1568)